

Här lämnas information om godmanskap och om förvaltare. Du är alltid välkommen att kontakta överförmyndarens kansli för mer information.

### **Vad kan en god man hjälpa till med?**

En god man är en hjälpande hand till en person som inte själv kan hantera sin ekonomi eller tillvarata sina rättigheter. Den som får hjälpen kallas för huvudman. Med en god man behåller huvudmannen sin rättshandlingsförmåga. Det innebär att hen fortfarande får hantera sina bankärenden och ingå avtal trots godmanskapet. Hur hjälpen ser ut beror på vilken omfattning domstolen fattat beslut om. Omfattningen ska aldrig vara större än vad som behövs. Ett fullt uppdrag omfattar delarna bevaka rätt, förvalta egendom och sörja för person. Ett uppdrag kan även enbart omfatta en specifik rättshandling, t.ex. försäljning av en fastighet.

**Förvalta egendom** innebär att gode mannen sköter huvudmannens ekonomi, betalar räkningar, lämnar fickpengar, förvaltar kapital, värdehandlingar, fastigheter m.m. Det är gode mannens skyldighet att se till att det finns pengar till löpande utgifter. Det är även viktigt att gode mannen ser till att huvudmannen får nytta av sina tillgångar och har en så bra levnadsstandard som tillgångarna och livssituationen medger. Det är inte en god mans uppgift att förvalta tillgångar i arvingars intresse.

**Bevaka rätt** innebär att gode mannen ser till att huvudmannen får ta del av de rättigheter som hen har rätt till. Det kan röra sig om rätt till pension, hemtjänst, bostadsbidrag, rätt abonnemang, etc. Att bevaka rätt kan även innebära att tillvarata huvudmannens intresse vid en specifik rättshandling. Det kan då röra sig om att bevaka rätt i dödsbo, försäljning/avyttring av bostad, etc.

**Sörja för person** innebär att gode mannen själv ska se till att huvudmannen får den vård och omsorg hen behöver och har rätt till. För detta krävs regelbundna besök hos huvudmannen. Huvudregeln är att ett besök ska göras i månaden men detta måste alltid anpassas utifrån vad som är huvudmannens bästa i varje enskilt fall. Gode mannen ska tillse att det finns tillräckligt med hemtjänsttimmar, fritidsaktiviteter, färdtjänst eller om det finns behov av exempelvis inköp av möbler. Det ingår inte i gode mannens uppdrag att handla åt huvudmannen eller att utföra städningen. Ett godmanskap ska inte ersätta hemtjänstens, ett boendes eller nära anhörigas personliga omvårdnad utan är av mer administrativ karaktär.

Eftersom huvudmannen behåller sin rättshandlingsförmåga måste gode mannen alltid få huvudmannens samtycke till alla åtgärder som inte kan räknas till den dagliga hushållningen. I den dagliga hushållningen räknas sådant som att betala löpande räkningar och lämna

fickpengar till boendet. För att gode mannen ska kunna hantera löpande kostnader är maximalt 30 000 kronor finnas tillgängliga för gode mannen. Övriga medel är spärrade och får enbart tas ut med överförmyndarens samtycke. Huvudmannen har däremot alltid tillgång till samtliga medel.

### **När kan godmanskap anordnas?**

Det framgår av lag när en person kan få hjälp från en god man och förutsättningarna finns i 11 kap 4 § föräldrabalken:

*Om någon på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person, skall rätten, om det behövs, besluta att anordna godmanskap för honom eller henne. Ett sådant beslut får inte meddelas utan samtycke av den för vilken godmanskap skall anordnas, om inte den enskildes tillstånd hindrar att hans eller hennes mening inhämtas.*

Först krävs det att hjälpbehovet har uppstått på grund av sjukdom, psykisk störning eller liknande förhållande. En sådan bedömning görs av läkare och är alltid ett första steg i en utredning om godmanskap. Läkaren gör samtidigt en bedömning av om den hjälpbehövande kan samtycka eller inte.

En god man ska bara förordnas när huvudmannen inte kan få hjälp på annat sätt. Innan en god man förordnas är det därför viktigt att tänka på om det finns andra alternativ.

*När huvudmannen förstår vad saken gäller* är fullmakter en vanlig lösning för exempelvis betalning av räkningar. Anhörigas omsorg tillsammans med en ekonomisk fullmakt till en betrodd person kan ofta vara tillräckligt för att huvudmannen ska få den hjälp den behöver.

*När huvudmannen inte förstår vad saken gäller* och det finns en framtidsfullmakt ska den användas i första hand. Anhöriga kan ofta även rättshandla med stöd av anhörigbehörigheten. Den lagstadgade möjligheten tillkom 2017 och ger de närmast anhöriga rätt att hjälpa huvudmannen med åtgärder knutna till den dagliga livsföringen som exempelvis att betala räkningar och ansöka om insatser från socialkontoret.

*Är socialtjänstens insatser tillräckliga?* Om huvudmannens behov av hjälp kan täckas av exempelvis skuld- och budgetrådgivning, boendestöd, personligt ombud eller egnamedelsförvaltning ska detta användas i första hand. Dessa insatser är även avgiftsbefriade till skillnad från godmanskap.

## **Anordnande av godmanskap**

Beslut om anordnande av godmanskap fattas av tingsrätten. För personer folkbokförda i Ekerö kommun är det Solna tingsrätt. Det är i de flesta fallen överförmyndaren som utreder behovet och det gäller även om en ansökan görs direkt till tingsrätten.

**Anmälan** till överförmyndaren om behov av god man brukar vanligtvis göras av läkare, hemtjänsten eller socialkontoret men kan göras av vem som helst. Även huvudmannen själv eller nära anhöriga kan anmäla behov till oss att utreda om de inte själva vill ansöka direkt till tingsrätten. När vi får in en anmälan utreder vi om förutsättningarna finns för att anordna godmanskap. Finns det förutsättningar så ansöker vi till Solna tingsrätt. Är vår uppfattning att förutsättningar saknas så avskriver vi anmälan. Även om vi avskriver en utredning har huvudmannen och nära anhöriga alltid rätt att själva ansöka till Solna tingsrätt.

**Ansökan** om god man till tingsrätten kan enbart göras av huvudmannen, nära anhöriga eller överförmyndaren.

Godmanskap är frivilligt och kräver samtycke från huvudmannen så länge huvudmannen förstår vad saken gäller. Om huvudmannen förstår vad saken gäller eller inte är en bedömning läkaren gör i det läkarintyg som ligger till grund för utredningen om godmanskap. Av intyget framgår även vilken sjukdomsbild som hjälpbehovet grundar sig på.

## **Förvaltarskap, när godmanskapet inte räcker till**

Förvaltarskap kan anordnas när förutsättningarna för godmanskap är uppfyllda men det har visat sig att godmanskap inte är tillräckligt för att täcka huvudmannens hjälpbehov. Det måste alltid tydligt framgå att huvudmannens agerande lett till konkreta risker för hans person eller egendom.

Den som har förvaltare förlorar sin rättshandlingsförmåga inom förvaltarskapet. Det innebär att huvudmannen inte längre får hantera sina egna pengar eller ingå avtal när förvaltarskapet omfattar dessa delar. Eftersom förvaltarskap är en väldigt ingripande åtgärd för huvudmannen är det viktigt att förvaltarskapet begränsas till de områden där huvudmannen behöver denna hjälp. Överförmyndaren utreder varje år om förvaltarskapet ska kvarstå. Om de risker som fanns vid anordnandet inte längre finns kvar, ansöker överförmyndaren om att förvaltarskapet ska begränsas (jämkas) eller upphöra hos tingsrätten. Har nya konkreta risker uppstått ansöker vi om att det ska utökas.

Det är Solna tingsrätt som fattar beslut om anordnande av förvaltarskap och huvudregeln är att det alltid hålls ett sammanträde i domstolen. Detta för att ärendet ska bli ordentligt utrett och för att huvudmannen ska få möjlighet att ge uttryck för hur hen ser på saken.

Av integritetsskäl är det uppenbart att ett förvaltarskap endast kan komma ifråga om det står klart att ett godmanskap inte är tillräckligt.

## **Kontrollen av gode män/förvaltare**

Av 11 kap 12 § föräldrabalken framgår vilka grundläggande krav som ställs på en god man och förvaltare:

*Till god man eller förvaltare skall utses en rättrådig, erfaren och i övrigt lämplig man eller kvinna.*

Överförmyndaren i Ekerö kommun gör alltid formella kontroller på samtliga nya ställföreträdare. Då kontrollerar vi brottsregistret, Kronofogdens register, förvaltarfrihetsbevis och i vissa fall även socialkontorets register. En personlig intervju sker även med alla nya ställföreträdare.

Varje år sker nya kontroller av samtliga ställföreträdare i brottsregistret och Kronofogdens register.

Ställföreträdaren ska även vara lämplig i det enskilda fallet och då tittar vi närmare på vilka behov den aktuella huvudmannen har och hur hans situation ser ut. Om det är lämpligt får även huvudmannen och/eller anhöriga träffa den föreslagna ställföreträdaren innan beslut tas.

Ibland vill anhöriga ställa upp som god man och om huvudmannen själv föreslår en person har denne företräde till uppdraget. Lämplighetsprövningen av ett eget förslag på ställföreträdare är däremot alltid samma som ovan.

Varje år kontrolleras att ställföreträdarna sköter sina uppdrag genom att de lämnar in en årsräkning och redogör för sina insatser i uppdraget. Årsräkningen är en sammanställning av hur ekonomin har skötts under det senaste året. De uppgifter som lämnas i årsräkningen lämnas under straffansvar. De uppgifter som lämnas ska även verifieras med underlag som t.ex. kvitton, kontoutdrag eller avtal.

När det inkommer klagomål på en ställföreträdare görs alltid en utredning. Om utredningen visar att ställföreträdaren misskött uppdraget kan beslut fattas om att den ska bytas ut.

## **Kostnaden**

En god man och förvaltare har rätt till ett skäligt arvode och ersättning för skäliga kostnader för uppdraget. Ställföreträdaren avgör själv om hen vill begära arvode för uppdraget. Det är överförmyndaren som beslutar vilket arvode som är skäligt i varje enskilt fall men vi följer de riktlinjer vi har tagit fram för hur arvodet ska sättas. Beslut om arvode tas vanligtvis varje år i samband med att årsräkningen granskas. Är man inte nöjd med arvodet kan det överklagas till Solna tingsrätt inom tre veckor.

Huvudregeln är att det är huvudmannen som ska stå kostnaden för arvodet så länge inkomsterna före skatt överstiger 2,65 prisbasbelopp (år 2020: 125 345 kr) eller om tillgångarna överstiger två prisbasbelopp (år 2020: 94 600 kr). I annat fall står kommunen för kostnaden. Kommunen kan även stå kostnaden om det finns särskilda skäl. Särskilda skäl kan utgöra höga vårdkostnader eller höga boendekostnader när huvudmannen äger sin bostad och bostaden är svårsåld. Höga skulder anses vanligtvis inte utgöra särskilda skäl.

## **Överförmyndarens roll och uppgift**

Godmanskap och förvaltare står under överförmyndarens tillsyn. Överförmyndarens uppgift är att granska hur ställföreträdaren sköter sitt uppdrag och det gör vi bland annat genom granskning av årsräkningarna, inhämtande av yttrande från exempelvis närstående, hemtjänst och boendepersonal. Överförmyndaren har även till uppgift att utreda behov av godmanskap, skriva yttranden och ansökningar till domstol, tillståndsgivning, utbildning av ställföreträdare samt ge information och stöd till ställföreträdare och anhöriga.

Överförmyndaren är inte en god man eller förvaltares arbetsgivare och kan aldrig ta över gode mannens uppdrag eller ansvar.

Överförmyndarens handläggning av ärendena står i sin tur under länsstyrelsens tillsyn.

## **Kontakta Överförmyndaren i Ekerö kommun**

Telefon: 08-124 571 50, telefontid vardagar 9:00-11:00

E-post: of@ekero.se

Adressen är: Överförmyndaren  
Box 205  
178 23 Ekerö

*Senast reviderad 2020-09-21*